

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

1. Πότε αναπτύχθηκε η δραματική ποίηση;

Η δραματική ποίηση, το θέατρο γενικότερα εμφανίστηκε στην Αττική στα τέλη του 6^{ου} αι. και αναπτύχθηκε κατά τη διάρκεια του 5^{ου} αιώνα, του χρυσού αιώνα του Περικλή. Η περίοδος αυτή από το τέλος των Περσικών πολέμων (580 π.Χ.) ως το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου (323 π.Χ.) ονομάζεται κλασική περίοδος, γιατί τότε ακμάζει ο πολιτισμός, τα γράμματα και οι τέχνες.

2. Τι είναι δραματική ποίηση;

Ο αρχαίος ελληνικός ποιητικός λόγος διακρίνεται: ► στο έπος
► στη λυρική ποίηση
► στη δραματική ποίηση ή δράμα

Το δράμα συνθέτει στοιχεία από τα δύο άλλα είδη που προηγούνται χρονικά, το έπος (λόγος) και τη λυρική ποίηση (μουσική και όρχηση=χορός), αλλά διακρίνεται από το γεγονός ότι δημιουργήθηκε για παράσταση. Το δράμα δηλ. αναπαριστά και ζωντανεύει ένα γεγονός, μιμείται μια πράξη μπροστά στους θεατές, όπως δηλώνει και το όνομά του: δράμα < δράω-δρω = πράττω.

3. Πώς γεννήθηκε το δράμα;

Το δράμα συνδέεται με τις θρησκευτικές τελετές (δρώμενα) που αναπαριστούσαν γεγονότα από τη ζωή των θεών (π.χ. το γάμο του Δία και της Ήρας) είτε αποτελούσαν συμβολικές ιερές πράξεις, στις οποίες συμμετείχαν οι πιστοί, όπως συνέβαινε στα Ελευσίνια Μυστήρια και στη λατρεία του θεού Διονύσου.

4. Τι γνωρίζετε για το θεό Διόνυσο και ποια ήταν τα βασικά στοιχεία της λατρείας του;

Ο Διόνυσος ή Βάχχος ήταν κατά τη μυθολογία γιος του Δία και της Σεμέλης, κόρης του Κάδμου. Η λατρεία του ήρθε από τη Φρυγία μέσω της Θράκης και γρήγορα πήρε πανελλήνιο χαρακτήρα, γιατί ως θεός της βλάστησης, του κρασιού και γενικότερα των παραγωγικών δυνάμεων της φύσης ήταν κοντά στους ανθρώπους της αγροτικής ζωής. Οι αγρότες τον είδαν ως προστάτη τους και τον λάτρευαν πίνοντας κρασί και τραγουδώντας τραγούδια που συνέθεταν προς τιμήν του.

Βασικά γνωρίσματα της λατρείας του Διονύσου ήταν:

Α. η ιερή μανία, η έκσταση (εξίσταμαι = βγαίνω από τον εαυτό μου και επικοινωνώ με το θεό)

Β. η θεοληψία (θεός + λαμβάνω), η κατάσταση δηλ. κατά την οποία ο πιστός ένιωθε ότι κατέχεται από το πνεύμα του λατρευόμενου θεού, η θεία έμπνευση.

Γ.ο έξαλλος ενθουσιασμός των πιστών(εν+θεός=ενθουσιάζομαι)

Δ.το μιμητικό στοιχείο στις φωνές και στις πράξεις των πιστών

Ε.η μεταμφίεση των πιστών σε Σατύρους,τραγόμορφους δηλ.ακολουθούς του θεού,το στεφάνωμα με ιερό κισσό,η επάλειψη του προσώπου με το κατακάθι του κρασιού ή η κάλυψη του με φύλλα δένδρων.

5.Τι ήταν ο διθύραμβος;

Οι πιστοί του Διονύσου λάτρευαν το θεό τους με τελετουργικές πράξεις τραγουδώντας έναν ύμνο προς τιμήν του θεού.**Ο ύμνος αυτός ονομαζόταν διθύραμβος** και είναι πολύ πιθανό να περιείχε μια αφήγηση σχετικά με τη ζωή και τα παθήματα του Διονύσου.Το αυτοσχέδιο συνήθως αυτό τραγούδι το τραγουδούσε ο πρώτος της ομάδας που τραγουδούσε και χόρευε(χορός),ο κορυφαίος,ο εξάρχων τον διθύραμβον.Ο υπόλοιπος χορός επαναλάμβανε τις επωδούς(ρεφραίν).Από τους αυτοσχεδιασμούς των πρωτοτραγουδιστών, **’των εξαρχόντων τον διθύραμβον**’όπως λέει ο Αριστοτέλης,δημιουργήθηκε το δράμα.

Εξέλιξη του ποιητικού λόγου

Ποίηση

Έπος + λυρική ποίηση =δράμα

**(χορική ποίηση,
διθύραμβος)**

6.Ποια είναι τα είδη της δραματικής ποίησης;

Το δράμα διακρίνεται σε 3 είδη:

Α.την τραγωδία

Β.την κωμωδία,το τραγούδι του Κώμου,μεθυσμένης συντροφιάς που τριγυρνούσε στην Αθήνα.Στην ακμή της η κωμωδία σατίριζε τα κακώς κείμενα της καθημερινής ζωής.

Γ.το σατυρικό δράμα,ονομάστηκε έτσι από τους χορευτές που ήταν ντυμένοι Σάτυροι.

7.Ποια ήταν η συμβολή του Αρίωνα στην εξέλιξη του δράματος;

Στην εξέλιξη του διθύραμβου από τον αρχέγονο αυτοσχεδιασμό σε έντεχνη μορφή συνέβαλε ένας σημαντικός ποιητής και μουσικός,ο Αρίων,από τη Μήθυμνα της Λέσβου.Ο Ηρόδοτος αναφέρει πως ο Αρίων,όταν ζούσε στην Κόρινθο,κοντά στον τύραννο της πόλης Περίανδρο,τελειοποίησε το διθύραμβο(6^{ος} αι.).Ο Αρίων συνέθετε τη μουσική των διθύραμβων με μεγάλη επιμέλεια και παρουσίαζε τους χορευτές μεταμφιεσμένους σε Σατύρους,δηλαδή με χαρακτηριστικά τράγων,γι' αυτό και ονομάστηκε **“ευρετής του τραγικού τρόπου”**.Τα μέλη του τραγικού χορού ήταν τραγόμορφοι τραγουδιστές,που ονομάζονταν τραγωδοί από την μεταμφίεσή τους ή σύμφωνα με άλλους από τον τράγο που έπαιρναν ως έπαθλο ή επειδή τραγουδούσαν κατά τη διάρκεια της θυσίας ενός τράγου.

8.Τι γνωρίζετε για το Θέσπη;Πώς η χορική παράσταση εξελίχτηκε σε τραγωδία;

Σύμφωνα με την παράδοση, το πρώτο καθοριστικό βήμα έγινε από το Θέσπη, που καταγόταν από τον αγροτικό δήμο της Ικαρίας στην Αττική (σημερινός Διόνυσος). Αυτός ως κορυφαίος του χορού αποσπάστηκε από αυτόν, στάθηκε απέναντί και άρχισε να διαλέγεται μαζί του. **Σταμάτησε δηλαδή να τραγουδά και άρχισε να αφηγείται μια ιστορία και να την παριστάνει. Έτσι, έγινε ο πρώτος υποκριτής, αυτός δηλ. που αποκρίνεται (υποκρίνεται), απαντά στις ερωτήσεις του Χορού και δίνει αφορμή για τα άσματά του, απαγγέλλοντας στίχους σε άλλο μέτρο και με διαφορετική μελωδία από εκείνη των στίχων που τραγουδούσε ο Χορός. Ο νεωτερισμός αυτός του Θέσπη που ένωσε το επικό με το λυρικό στοιχείο, γέννησε την τραγωδία.**

9. Πώς ορίζεται η τραγωδία;

Στην ακμή της η τραγωδία είναι το σοβαρό μεγαλόπρεπο δράμα που πραγματεύεται τους μύθους, έτσι ώστε να προκαλεί στις ψυχές των θεατών ευγενή και υψηλά συναισθήματα. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η τραγωδία είναι η μίμηση μιας σπουδαίας πράξης που έχει αρχή, μέση και τέλος και ορισμένη έκταση. Η μίμηση αυτή γίνεται με το λόγο που έχει ρυθμό, μελωδία και αρμονία, στοιχεία που κατανέμονται στα διάφορα μέρη του έργου όπου το καθένα ταιριάζει. Η μίμηση δε γίνεται με απαγγελία, αλλά με δράση και οι θεατές συμμετέχουν διανοητικά και συναισθηματικά στα δρώμενα, συμπάσχουν με τους ήρωες και αγωνιούν για την τύχη τους. Προκαλείται κατά τον Αριστοτέλη ο έλεος (ευσπλαχνία) και ο φόβος μέσω των οποίων οι θεατές οδηγούνται στο τέλος της παράστασης στην κάθαρση.

10. Τι είναι η κάθαρση;

Στο τέλος της παράστασης οι θεατές, που συμμετέχουν συναισθηματικά στα διαδραματιζόμενα γεγονότα, με τη δικαίωση του τραγικού ήρωα ή την τιμωρία του και την αποκατάσταση της ηθικής τάξης, καθαίρονται, λυτρώνονται και εξαγνίζονται, γίνονται πνευματικά και ηθικά καλύτεροι έχοντας κατανοήσει τα ανθρώπινα βαθύτερα. Κάθαρση λοιπόν είναι η λύτρωση, η ανακούφιση από τα πάθη και η εσωτερική βελτίωση. Αυτός είναι και ο παιδευτικός ρόλος της τραγωδίας, η αναπαράσταση ανθρώπινων καταστάσεων και αντιδράσεων συμπληρώνει την εμπειρία του θεατή και διευρύνει τον κόσμο του και τα βιώματά του.

11. Να ορίσετε τα κατά ποσόν μέρη της τραγωδίας και να αναφέρετε τι χωρίζετε για το καθένα.

Τα κατά ποσόν μέρη αφόρουν την έκταση και τη δομή του έργου. Ήταν συνήθως εννέα, πέντε διαλογικά και τέσσερα χορικά.

α. διαλογικά-επικά

- **Πρόλογος:** πρόκειται για τον πρώτο λόγο του υποκριτή, που προηγείται της εισόδου του Χορού. Μπορεί να είναι ένας μονόλογος, μια διαλογική σκηνή ή και τα δυο. Με τον πρόλογο οι θεατές εισάγονται στην υπόθεση της τραγωδίας. Δεν υπήρχε στα παλαιότερα έργα τα οποία άρχιζαν με την είσοδο του Χορού.

- **Επεισόδια:** αντίστοιχα με τις σημερινές πράξεις, που αναφέρονται στη δράση των ηρώων. Διακόπτονται από τα στάσιμα, τα τραγούδια δηλ. του χορού και ο αριθμός τους ποικίλει από 2-5. Με αυτά προωθείται η υπόθεση του έργου και η σκηνική δράση με τις συγκρούσεις των προσώπων.

- **Εξόδος:** επισφραγίζει τη λύση της τραγωδίας. Αρχίζει μετά το τελευταίο στάσιμο και ακολουθείται από το εξόδιο άσμα του χορού.

Β. Λυρικά ή χορικά μέρη (με συνοδεία μουσικής και χορού σε δωρική διάλεκτο και σε διάφορα λυρικά μέτρα)

Τα χορικά άσματα ήταν πολύστιχα, αποτελούνταν από ζεύγη στροφών και αντιστροφών, που χωρίζονταν από τις επωδούς και ψάλλονταν από όλους τους χορευτές με επικεφαλής τον κορυφαίο.

-**Πάροδος**:είναι το πρώτο άσμα που έψαλλε ο Χορός κατά την πρώτη εισοδο στην ορχήστρα με ρυθμικό βηματισμό.

-**στάσιμα**:άσματα που έψαλλε ο Χορός,όταν πια είχε λάβει τη θέση του (στάσιν) στην ορχήστρα. Ήταν εμπνευσμένα από το επεισόδιο που προηγήθηκε χωρίς να προωθούν τη δράση,Συνοδεύονταν από μικρές κινήσεις του Χορού.

Υπήρχαν και άλλα λυρικά στοιχεία που κατά περίπτωση παρεμβάλλονταν στα διαλογικά μέρη:οι **μονωδίες και οι διωδίες**,άσματα που έψαλλαν ένας ή δυο υποκριτές και οι **κομμοί**(κοπετός<κόπτομαι=οδύρομαι),θρηνητικά άσματα που έψαλλαν ο Χορός και ένας ή δυο υποκριτές εναλλάξ.

12.Να ορίσετε τα κατά ποιόν μέρη της τραγωδίας και να αναφέρετε τα γνωρίσματά τους.

Τα κατά ποιόν μέρη αφορούν την ανάλυση και την ποιότητα του έργου.

-**Μύθος**:η υπόθεση της τραγωδίας,το σενάριο.Οι μύθοι αρχικά είχαν σχέση με τη διονυσιακή παράδοση.Αργότερα,οι υποθέσεις αντλήθηκαν από τους μύθους που είχαν πραγματευθεί οι επικοί ποιητές από τους τρεις μεγάλους επικούς κύκλους,τον Αργοναυτικό,το Θηβαϊκό και τον Τρωικό.Τους μύθους αυτούς τους τροποποιούσε ο ποιητής ανάλογα με τους στόχους του.Θέματα στις τραγωδίες έδιναν επίσης τα ιστορικά γεγονότα.

-**Ήθος**:ο χαρακτήρας των δρώντων προσώπων και το ποιόν της συμπεριφοράς τους.

-**Λέξις**:η γλώσσα της τραγωδίας,η ποικιλία των εκφραστικών μέσων.

-**Διάνοια**:οι ιδέες,οι σκέψεις των προσώπων και η επιχειρηματολογία τους.Οι ιδέες αυτές έχουν συνήθως διαχρονικό χαρακτήρα.

-**Μέλος**:η μελωδία,η μουσική επένδυση των λυρικών μερών.

-**Όψις**:η σκηνογραφία και η σκευή,δηλαδή όλα όσα φορούσε ή κρατούσε ο ηθοποιός:ενδυμασία,προσωπεία(μάσκες),κόθορνοι(ψηλοτάκουνα παπούτσια που έδιναν ύψος και επιβλητικότητα στους ηθοποιούς.

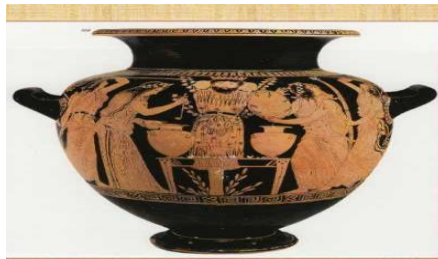
Κατά ποσόν μέρη		Κατά ποιόν μέρη
Επικά	λυρικά	Μύθος
Πρόλογος	πάροδος	Ήθος
Επεισόδια	στάσιμα	Διάνοια
Έξοδος	κομμοί	Λέξις
	Μονωδίες	Μέλος
	Διωδίες	Όψις

13.Τι γνωρίζετε για την περιπέτεια και την αναγνώριση και την τραγική ειρωνεία;

Η πλοκή του μύθου έπρεπε να **έχει περιπέτεια**,δηλαδή μεταστροφή της τύχης των ηρώων συνήθως από την ευτυχία στη δυστυχία και **αναγνώριση** δηλαδή μετάβαση του ήρωα από την άγνοια στη γνώση,η οποία συχνά αφορά στην αποκάλυψη της συγγενικής σχέσης δυο προσώπων που γίνεται με τεκμήρια.Ο συνδυασμός περιπέτειας και αναγνώρισης θεωρείται ιδανική περίπτωση,οπότε ο μύθος γίνεται πιο δραματικός.Η δραματικότητα επιτείνεται με την **τραγική ειρωνεία** την οποία έχουμε όταν ο θεατής γνωρίζει την αλήθεια που αγνοούν τα πρόσωπα του έργου.,

14.Πότε και πώς γίνονταν οι θεατρικές παραστάσεις; Οι θεατρικές παραστάσεις γίνονταν στις ακόλουθες γιορτές προς τιμήν του Διονύσου:

Α. Τα Μεγάλα ή εν άστει Διονύσια:

Διονυσιακή γιορτή με το πίδαλο του Διονύσου στο κέντρο. Από στέμνο του 420 π.Χ. αι.

Τα Μ. Διονύσια γίνονταν προς τιμή του Ελευθερέως Διονύσου, κατά το μήνα Ελαφηβολιώνα. Την οργάνωσή τους την είχε ο επώνυμος άρχων και διαρκούσαν 7 μέρες. Η τέταρτη μέρα ήταν αφιερωμένη σε αγώνες κωμωδίας. Η γιορτή άρχιζε με τη μεταφορά του ξοάνου από την έξοδο της πόλης στο ιερό του Διονύσου Ελευθερέως,

Β. Τα Μικρά ή κατ'αγρούς Διονύσια κατά το μήνα Ποσειδεώνα (τέλη Δεκεμβρίου-αρχές Ιανουαρίου), όπου γίνονταν επαναλήψεις έργων.

Γ. Στα Αθήναια το μήνα Γαμηλιώνα (τέλος Ιανουαρίου-αρχές Φεβρουαρίου), όπου γίνονταν κυρίως τραγικοί και κωμικοί αγώνες.

Δ. Στα Ανθεστήρια το μήνα Ανθεστηριώνα (τέλη Φεβρουαρίου-αρχές Μαρτίου), αρχικά δε διδάσκονταν δράματα, αλλά αργότερα προστέθηκαν δραματικοί αγώνες.

Νέα δράματα διδάσκονταν στα Αθήναια και στα Μεγάλα Διονύσια και οι δραματικοί αγώνες ήταν υπόθεση του κράτους και οργανώνονταν με κρατική φροντίδα και την επίβλεψη του επώνυμου άρχοντος (ένας από τους άρχοντες της Αθήνας που έδινε το όνομά του στο έτος).

Το αθηναϊκό κράτος αναλάμβανε:

- **Την επιλογή των τριών που ποιητών που θα διαγωνίζονταν.** Οι ποιητές παρουσίαζαν μια τετραλογία, τρεις τραγωδίες και ένα σατυρικό δράμα.

- **Την επιλογή των χορηγών,** πλούσιων δηλ. πολιτών που αναλάμβαναν τα έξοδα της παράστασης.

- **Την επιλογή των δέκα κριτών** των αγώνων με κλήρωση. Οι κριτές των έργων έγραφαν σε πινακίδα την κρίση τους, οι πινακίδες ρίχνονταν σε μια κάλη και προέκυπτε το αποτέλεσμα. Πριν από τη διδασκαλία της τραγωδίας, γινόταν στο **Ωδείο** (στεγασμένο θέατρο) ο **Προάγωνας**, κατά τον οποίο ο ποιητής παρουσίαζε στο κοινό τους χορευτές και τους υποκριτές χωρίς προσωπεία.

- **Την απονομή των βραβείων, στεφανιών από κισσό,** από την Εκκλησία του Δήμου στους νικητές ποιητές και στους χορηγούς το δικαίωμα να στήσουν στην οδό Τριπόδων ένα **χάλκινο τρίποδα** ως ανάμνηση της νίκης τους.

- Τα ονόματα των νικητών ποιητών και χορηγών αναγράφονταν σε πλάκες και φυλάσσονταν στο δημόσιο αρχείο. (διδασκαλίες)

15. Τι ήταν τα "θεωρικά";

Ο Περικλής έδινε χρηματικό βοήθημα στους φτωχούς Αθηναίους πολίτες, πλήρως δηλαδή το εισιτήριό τους για να παρακολουθήσουν την παράσταση, επειδή το θέατρο ήταν μέγιστο μάθημα δημοκρατίας για τους πολίτες. Αυτά ήταν τα θεωρικά.

16. Περιγράψτε το αρχαίο θέατρο και τα μέρη του.

Το θέατρο, ο χώρος των παραστάσεων περιλάμβανε:

Α. Το κοίλον ή κυρίως θέατρο όπου οι θεατές κάθονταν ημικυκλικά στα καθίσματα που λέγονταν **εδώλια** και ήταν τοποθετημένα αμφιθεατρικά και χωρίζονταν από **κλίμακες (σκάλες)**, για να ανεβαίνουν οι θεατές σε ψηλότερες θέσεις. Δύο μεγάλοι διάδρομοι, **τα διαζώματα**, χωρίζαν το θέατρο σε τρεις ζώνες. Τα τμήματα των καθισμάτων ανάμεσα στις κλίμακες ονομάζονταν **κερκίδες**.

Β. την ορχήστρα (ορχέομαι, -οῦμαι = χορεύω), κυκλικό ή ημικυκλικό μέρος για το χορό με τη **θυμέλη**, το βωμό του Διονύσου στο κέντρο

Γ. τη σκηνή, ξύλινο κατασκευή προς την ελεύθερη πλευρά της ορχήστρας με ειδικό χώρο για τη σκηνογραφία και την αλλαγή ενδυμασίας των υποκριτών. Η πλευρά της σκηνής προς τους θεατές απεικόνιζε συνήθως την πρόσοψη παλατιού ή ναού με τρεις θύρες. Η μεσαία (**βασιλείος θύρα**) χρησίμευε για την έξοδα του βασιλιά.

Δεξιά και αριστερά της σκηνής υπήρχαν δυο διάδρομοι, **οι πάροδοι**. Από τη δεξιά για τους θεατές πάροδο έμπαιναν όσα πρόσωπα έρχονταν από την πόλη ή το λιμάνι. Από την αριστερή πάροδο όσοι έρχονταν από τα χωράφια ή από άλλη πόλη.

Ο στενός χώρος ανάμεσα στη σκηνή και την ορχήστρα αποτελούσε τον κύριο χώρο δράσης των υποκριτών και ήταν ένα υπερυψωμένο δάπεδο που ονομαζόταν **λογεῖον**. Επίσης υπήρχε υπερυψωμένη εξέδρα για την εμφάνιση των θεών, το **θεολογείον**.

17. Τι γνωρίζετε για τα θεατρικά μηχανήματα;

Τα θεατρικά μηχανήματα ήταν:

Α. το εκκύκλημα: τροχοφόρο δάπεδο πάνω στο οποίο παρουσίαζαν στους θεατές ομοιώματα νεκρών.

Β. ο γερανός ή αιώρημα ή μηχανή: ανυψωτικό μηχανήμα που εμφάνιζε τους θεούς (από μηχανής θεός)

Γ. Το βροντείον και κεραυνοσκοπείον για την ηχητική αναπαράσταση της αστραπής και της βροντής.

Δ. Οι περίακτοι, δυο ξύλινοι στύλοι για την εναλλαγή του σκηνικού.

Ε. Χαρώνειες κλίμακες: καταπακτή

18. Τι γνωρίζετε για τους υποκριτές-ηθοποιούς και τη σκευή τους;

Πριν από το Σοφοκλή ο ποιητής ήταν ταυτόχρονα και υποκριτής. Ο Σοφοκλής κατήργησε αυτή τη συνήθεια και πρόσθεσε και τρίτο υποκριτή (το δεύτερο τον εισήγαγε ο Αισχύλος, ενώ τον πρώτο ο Θέσπις). **Όλα τα πρόσωπα του δράματος μοιράζονταν στους τρεις υποκριτές που έπρεπε μέσα σε λίγο χρόνο να αλλάζουν ενδυμασία.** Οι υποκριτές ήταν επαγγελματίες, έπαιρναν μισθό και ήταν συνήθως Αθηναίοι πολίτες. **Τα γυναικεία πρόσωπα υποδύνονταν άντρες φορούσαν μάσκες.** Για τον εξωρραισμό του προσώπου (μακιγιάζ) χρησιμοποιούσαν μια λευκή σκόνη από ανθρακικό μόλυβδο, το **ψιμύθιον**, ήταν ντυμένοι με πολυτέλεια ή φτωχικά ανάλογα με το ρόλο τους.

Στην αρχή οι ηθοποιοί ήταν ερασιτέχνες, αργότερα όμως έγιναν επαγγελματίες και ενώθηκαν σε συντεχνία, **το κοινόν των περί του Διονύσου τεχνιτών**.

19.Τι γνωρίζετε για το χορό;

Τα μέλη του χορού ήταν στην 12 και από το Σοφοκλή έγιναν 15. Ο Χορός έμπαινε στην ορχήστρα από τη δεξιά κατά το θεατή πάροδο, ήταν ντυμένος απλούστερα από τους ηθοποιούς, τραγουδούσε τα άσματα (λυρικό μέρος) και μόνο ο κορυφαίος του Χορού διαλεγόταν με τους ηθοποιούς, χωρίς να τάσσεται ανοιχτά με το μέρος κάποιου από τους ήρωες αντιπροσώπευε την κοινή γνώμη. Η πορεία της τραγωδίας καθορίζεται σταδιακά με τη μείωση του λυρικού και την αύξηση του επικού στοιχείου.

20.Τι γνωρίζετε για τον Ευριπίδη, τα γνωρίσματα της τέχνης του και τα έργα του;

Ο Ευριπίδης είναι ο νεώτερος των μεγάλων τραγικών μετά τον Αισχύλο και το Σοφοκλή. Ο Ευριπίδης γεννήθηκε στη Σαλαμίνα.

Ήταν ποιητής ευαίσθητος στα αιτήματα της εποχής του και παρουσιάζει στο έργο του με πίκρα και απογοήτευση έναν κόσμο που δεν έχει τίποτα κοινό με την περίοδο εκείνη που λαχταρούσαν ο Αισχύλος και ο Σοφοκλής. **Οι ήρωες του βρίσκονται πιο κοντά στο θεατή από τους ήρωες των άλλων τραγικών.** Στα έργα του απεικονίζει με μεγάλη δύναμη τους χαρακτήρες, ανδρικούς και γυναικείους, συζητάει, διαμαρτύρεται, καταδικάζει και υποβάλλει ακόμα και τους θεούς σε αυστηρή κριτική. **Στον Ευριπίδη φαίνεται ξεκάθαρα ότι ο άνθρωπος δεν ορίζει το πεπρωμένο του.**

Βαθύτατος ερευνητής της ανθρώπινης ψυχολογίας, ο **‘τραγικώτατος των ποιητών’** σφράγισε το τραγικό είδος με μια βαθιά ανανέωση:

Α. χρησιμοποίησε στα έργα τον **πρόλογο και τον επίλογο** και ανέπτυξε τη δράση.

Β. χρησιμοποίησε τον **‘από μηχανής θεό’**, την εμφάνιση δηλ. των θεών επί σκηνής.

Γ. διασκεύασε τους μύθους στο επίπεδο της καθημερινής ζωής.

Δ. έδωσε μεγάλη σημασία **στη μουσική.**

Ε. αύξησε τις **λυρικές μονωδίες** των ηθοποιών.

Στ. οι ήρωες του έμοιαζαν με καθημερινούς ανθρώπους.

Ζ. μείωσε την έκταση των χορικών, που είχαν πλέον χαλαρή σχέση με το περιεχόμενο των επεισοδίων (ιντερμέδια).

Η. υποβάθμισε τη σημασία της παρουσίας του Χορού.

Θ. Στα έργα του οι ήρωες είναι γεμάτοι πάθος: υποφέρουν από έρωτα, πόλεμο, πλάνη.

Ι. Στα έργα του εκφράζονται διαχρονικές ιδέες: ο πατριωτισμός, το αθηναϊκό παρελθόν, ο φιλειρηνισμός, η αυτοθυσία, ο ηρωισμός, η νοσταλγία ενός καλύτερου κόσμου, η επιθυμία μιας θρησκείας πιο αγνής, ο προβληματισμός για επίκαιρα θέματα.

Στον Ευριπίδη αποδίδονται 92 έργα. Σήμερα **σώζονται 18 τραγωδίες** και ένα **σατυρικό δράμα (Κύκλωψ):**

Ηρακλείδα

Ικέτιδες

Ανδομάχη

Εκάβη

Τρωάδες

Μήδεια

Ιππόλυτος

Άλκηστις

Φοίνισσαι

Ιφιγένεια εν Αυλίδι

Ίων

Ιφιγένεια η εν Ταύροις

Ελένη

Ηρακλής

Ηλέκτρα

Ορέστης

Βάκχαι

Ρήσος

Κύκλωψ

21. Ποιά ήταν η πολιτική και κοινωνική κατάσταση στην Αθήνα την εποχή που γράφτηκε και παίχτηκε στο θέατρο η τραγωδία “Ελένη”;

Η “Ελένη” γράφτηκε το 412π.Χ. Εκείνη την εποχή οι Αθηναίοι είχαν υποστεί ολοκληρωτική καταστροφή στη Σικελία (415-413π.Χ.), όπου είχαν εκστρατεύσει δήθεν για να ελευθερώσουν τις υπόλοιπες ελληνικές πόλεις από την τυραννία των Συρακουσών, ενώ στην πραγματικότητα ήθελαν να κατακτήσουν ολόκληρο το νησί της Σικελίας. Στο μεταξύ βρίσκονταν ακόμη σε πόλεμο με τους Σπαρτιάτες, με τους οποίους η σύγκρουση είχε ξεκινήσει από το 431π.Χ. Επιπλέον, το κίνημα των σοφιστών είχε θέσει σε αμφισβήτηση καθιερωμένες αξίες και αντιλήψεις, η αθηναϊκή δημοκρατία βρισκόταν σε κατάσταση παρακμής και οι Αθηναίοι είχαν αρχίσει να στρέφονται εναντίον των μάντεων και των χρησμών που προέβλεπαν νίκη στον πόλεμο.

Μέσα σε αυτό το ιστορικό πλαίσιο ο Ευριπίδης γράφει την “Ελένη”, με την οποία καταδικάζει τον πόλεμο και τονίζει τη ματαιότητά του και τις συμφορές που προκαλεί.

22. Ποιά είναι η παραδοσιακή αντίληψη για την ωραία Ελένη και από πού επηρεάζεται ο Ευριπίδης για να γράψει την τραγωδία του;

Στον Όμηρο και στους λυρικούς ποιητές η Ελένη παρουσιάζεται ως υπεύθυνη για τον τρωικό πόλεμο και τη δυστυχία Ελλήνων και Τρώων, αφού άφησε τον άντρα της Μενέλαο, για να ακολουθήσει στην Τροία τον αγαπημένο της Πάρη.

Ένας λυρικός ποιητής, ωστόσο, ο **Στησίχορος** στο ποίημά του Παλινωδία παρουσιάζει μια διαφορετική εκδοχή της Ελένης υποστηρίζοντας ότι η Ελένη δεν πήγε ποτέ στην Τροία. Ο Πάρις είχε πάρει μαζί του ένα ομοίωμά της από σύννεφο, γιατί η πραγματική Ελένη σύμφωνα με τη βούληση της Ήρας πήγε μαζί με τον Ερμή στην Αίγυπτο, όπου περίμενε να τελειώσει ο πόλεμος και να επιστρέψει στη Σπάρτη μαζί με το σύζυγό της Μενέλαο.

Η Ήρα είχε θυμώσει με τον Πάρη γιατί έδωσε το μήλο της Έριδος, το βραβείο της ομορφιάς στη θεά Αφροδίτη και όχι σε εκείνη και στην Αθηνά. Για να εκδικηθεί λοιπόν για την προσβολή που της έγινε, έδωσε στον Πάρη το φάντασμα της Ελένης και έτσι ο πόλεμος μεταξύ Ελλήνων και Τρώων έγινε ουσιαστικά χωρίς λόγο.

Επιμέλεια: Ελένη Γιόβα